

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/archiwa/archiwalia/173800,Archiwum-Pelne-Pamieci-Operacja-Dunaj.html>
26.04.2024, 19:12

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Dwanaście lat po interwencji Armii Radzieckiej na Węgrzech, kolejny kraj tzw. „demokracji ludowej” padł ofiarą „bratniej pomocy” ze strony ZSRR i jego sojuszników. Tym razem była to Czechosłowacja. Praska Wiosna tak bardzo zaniepokoiła kraje socjalistyczne na czele ze Związkiem Radzieckim, że 23 marca 1968 r. w Dreźnie (NRD) odbyło się specjalne posiedzenie przedstawicieli państw Układu Warszawskiego. Wówczas to po raz pierwszy określono reformy w Czechosłowacji mianem kontrrewolucji. Czesi zostali potępieni m.in. przez obecnego na posiedzeniu I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułkę. Spotkanie w Dreźnie było dla nich ostrzeżeniem, że jeśli sami nie poradzą sobie z kontrrewolucją, wojska Układu Warszawskiego udzielą im pomocy.

W Sztabie Generalnym Armii Radzieckiej rozpoczęto przygotowania do interwencji w Czechosłowacji. W czerwcu i lipcu w południowej części NRD i Polski trwały już manewry wojsk Układu Warszawskiego. Pod koniec lipca 1968 r. ćwiczenia te otrzymały kryptonim „Dunaj”. Socjalistyczne armie przygotowywały się do wkroczenia na terytorium CSRS.

W składzie wojsk interwencyjnych znajdowała się 2 Armia Polska pod dowództwem gen. bryg. Floriana Siwickiego. W jej skład wchodziły dwie dywizje pancerne i jedna dywizja zmechanizowana. Polacy mieli zająć północne Czechy. Łącznie polskie wojsko skierowało do Czechosłowacji prawie 30 tysięcy żołnierzy.

17 sierpnia w Moskwie podjęto decyzję o interwencji. W nocy z 20 na 21 sierpnia 1968 r. wojska Układu Warszawskiego (armie ZSRR, Polski, Węgier, Bułgarii i NRD) przekroczyły czeską granicę i weszły na terytorium CSRS. Rozpoczęła się operacja „Dunaj”, a Praska Wiosna przechodziła do historii. Interwencja w Czechosłowacji otwierała natomiast nową erę w relacjach między państwami socjalistycznymi. Zaczęła od tej chwili obowiązywać tzw. „doktryna Breżniewa”, która zakładała możliwość interwencji krajów socjalistycznych w wewnętrzne sprawy „bratniego państwa”, w którym doszło do zagrożenia „podstaw socjalizmu” przez wrogi mu siły wewnętrzne lub zewnętrzne.

Na terytorium Czechosłowacji państwa układu Warszawskiego wprowadziły około 450 tysięcy żołnierzy i 6,5 tysiąca czołgów. Armia czechosłowacka nie stawiała oporu, co zapobiegło masowemu rozlewowi krwi. Polska armia zajęła wyznaczony obszar CSRS. Nie doszło do walk z armią czeską. Relacje polskich żołnierzy z mieszkańcami układały się w miarę poprawnie. Polacy zajmowali się głównie likwidacją nielegalnych drukarni ulotek i neutralizacją podziemnych radiostacji czeskich.

7 września w Jiczynie jeden z polskich żołnierzy będąc pod wpływem alkoholu zaczął strzelać do cywilów, zabijając dwie osoby i raniąc sześć dalszych, w tym dwóch polskich

żołnierzy. Było to najtragiczniejsze zdarzenie z udziałem Polaków podczas ich stacjonowania w 1968 r. na terytorium Czechosłowacji.

W rejonie działania polskiej armii kilkanaście razy dochodziło do użycia broni palnej. Polscy żołnierze ranili kilku cywilów. Straty armii polskiej wyniosły 10 żołnierzy, którzy zginęli w wypadkach drogowych i w wyniku nieostrożnego obchodzenia się z bronią. Zdezercerowało też dwóch żołnierzy. Ostatnie polskie oddziały wycofały się z Czechosłowacji 12 listopada 1968 r. W sumie polska armia przez 84 dni okupowała część terytorium CSRS. Dla Czechów Polacy na zawsze pozostali okupantami, a interwencja w 1968 r. mocno zaciążyła na stosunkach czesko-polskich w kolejnych latach.

Interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r. doprowadziła do śmierci 90 osób. Około 800 Czechów zostało rannych. Aresztowano tysiące osób. Dziesiątki tysięcy wyemigrowało z kraju. Na terytorium Czechosłowacji Sowieci na stałe rozlokowali duże jednostki wojskowe. Praska Wiosna została stłumiona. Szantażem i groźbami zmuszono stronę czeską do ustępstw, a w zasadzie do kapitulacji. Reżim zaprowadzony w CSRS po interwencji wojsk Układu Warszawskiego był porównywalny z tym, który panował wówczas w NRD. Nowa ekipa rządząca Czechosłowacją nazywała to normalizacją, powrotem do normalności.

Fotografie pochodzą z akt o sygn. IPN Po 1369/20 i IPN Po 1369/21 - materiały przekazane przez anonimowego darczyńcę.

dr Paweł Głuszek, Oddziałowe Archiwum IPN w Poznaniu

Dokumenty zostały przekazane do Oddziałowego Archiwum IPN w Poznaniu w ramach projektu [Archiwum Pełne Pamięci](#).

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”

Archiwum Pełne Pamięci: Operacja „Dunaj”